

США і організація операції «Кондор»

Стаття присвячена організації операції «Кондор», ролі США та втіленню цієї операції у життя. Приділена увага міжнародним подіям 70-90-х рр. XX ст. та протистоянню СРСР і США.

Ключові слова: США, СРСР, міжнародні відносини, операція «Кондор», Г. Кіссінджер.

Операція «Кондор» – кодова назва програми співробітництва між розвідувальними органами 5 південноамериканських держав: Аргентини, Болівії, Чилі, Парагвая и Уругвая (пізніше до них приєднались Бразилія, Болівія та Еквадор) [4, р. 1]. Ця операція розпочалась в 1975 році і закінчилась в 1983 році, після війни за Фолклендські острови та повалення диктатури в Аргентині.

Метою даного співробітництва було викорінення в Південній Америці комуністичних и лівих рухів в цілому, оскільки, на думку співробітників силових структур, вони становили серйозну загрозу безпеці вищеназваних країн.

Ініціатором створення даної програми став начальник розвідки Чилі – Мануель Контрерас. В 1975 він здійснив ряд подорожей по країнам Південної Америки с метою переконання своїх іноземних колег в необхідності більш активної боротьби с комунізмом на континенті [4, р. 37].

Договір про створення «Кондора» був підписаний 28 листопада 1975 року в столиці Чилі - Сантьяго. Розвідувальні органи країн-учасниць зобов'язувались створити спеціальне управління, яке мало координувати увесь хід операції. В цьому управлінні повинні були знаходитися досьє всіх співробітників розвідки с вказанням їх напрямку діяльності, а також база даних комуністів, їх сімей, а також особ, «співчуваючих» їм [1]. В дійсності такого органу створено не було, однак кожна країна займалася подібною роботою і співробітничала с розвідками інших країн.

Спеціально для «Кондора» була створена мережа нових в'язниць [4, р. 9]. Найбільші з них знаходились в Буенос-Айресі, Сантьяго и Монтевідео. Умови утримання в них були жахливими, ув'язнених піддавали систематичним приниженням та тортурам. За роди операції через ці в'язниці пройшли десятки тисяч людей. Також спецслужби здійснювали регулярні страти прокомунистично налаштованого населення. Найбільш специфічним видом страти, що виділяє «Кондор» у всесвітньому масштабі, став «політ кондора», коли жертву викидали з літака, який летів на висоті декількох кілометрів [4, р. 15].

Розвідувальні служби діяли не тільки в межах Південної Америки, але й здійснювали операції в США і Європі.

В кінці 90-х років ХХ сторіччя розпочались судові процеси над головними керівниками операції «Кондор». В ході розслідувань також з'ясувалась причетність США до даного співробітництва. Це викликало негативну реакцію громадськості в Сполучених Штатах, и уряд був вимушений поступово зняти гриф секретності с частини документів, що стосуються даної проблеми [3, р. 148]. Чимало документів були розсекречені зовсім нещодавно, останні - в вересні 2017 року.

Найбільш цінними джерелами з даної проблематики є листування держсекретаря США Генрі Кіссінджера з країнами-учасницями «Кондора», протоколи його переговорів, звіти помічників Кіссінджера про діяльність «Кондора», а також листування послів США в південноамериканських країнах.

В дипломатичному листуванні і на особистих переговорах Генрі Кіссінджер висловлює підтримку країнам Кондора, і особливо, їх «антитерористичній» діяльності. Показовим є зустріч держсекретаря США з міністром закордонних справ Аргентини, адміралом Цесарем Аугусто Гісетті [5].

Останній скаржитья Кіссінджеру на головну проблему Аргентини – тероризм. Мова йде не про конкретні випадки терористичних актів, а про наявність величезної кількості нелегальних біженців з Чилі. За словами Гісетті, близько 500 тисяч людей втікло з Чилі до Аргентини після перевороту 1973 року. Більшість з них не має аргентинських документів, и серед них чимало колишніх учасників різних комуністичних угруповань. Кіссінджер відповідає, що Штати мало чим можуть допомогти в цьому питанні. Тим не менш, він заявив, що його країні готова надати значну фінансову підтримку Аргентині, а уряд США здійснить рішучі кроки для покращення міжнародного іміджу аргентинської військової хунти. Кіссінджер обіцяє, що готов зробити багато для того, щоб міжнародна преса критикувала не Аргентину, а його самого [5].

Помічники Кіссінджера регулярно складали звіти про діяльність «Кондора». Наприклад, секретар держдепартаменту по справам Латинської Америки Харрі Шльодман в своєму звіті занепокоєний зростаючим рівнем насильства в результаті «Кондора» [2]. Він говорить, що, з одної сторони, загроза тероризму реальна. З іншої сторони, комуністи розділені на маленькі групи і не представляють настільки великої небезпеки для держав. Шльодман пише, що романтика Че Гевари давно вивітрилася, и в успіх комуністів в Південній Америці не вірить ні населення, ані самі комуністи. Також Шльодман проводить класифікацію диктаторських режимів, що беруть участь в операції, и говорить про необхідність дуже обережного підходу до них, адже легко перегнути палку, а це буде мати непередбачувані наслідки для США [2].

Після отримання звіту Кіссінджер направив до південноамериканських посольств дипломатичну ноту, в якій вимагав зменшити кількість вбивств своїх громадян на території інших держав, так як це викликає серйозні підозри у населення, і це може погано скінчитися для військових режимів [6]. Однак ця нота була практично проігнорована.

ЦРУ за вказівкою Кіссінджера декілька разів довелося покривати злочини, скоєні на території США. Особливо гучним випадком були вбивство колишнього міністра Чилі із уряду Альєнде Орландо Летельєра, який був підірваний разом із автомобілем в Лос-Анджелесі [4, р. 42]. Кіссінджеру довелося скликати екстрену нараду в Сантьяго для обговорення цієї операції.

Документи також засвідчують про створення США в Зоні Панамського каналу спеціальної телефонної лінії - Кондортела - спеціально для потреб південноамериканських розвідок. Їх співробітникам надавалась можливість користуватися зашифрованим та безпечним зв'язком [4, р. 73]. В Зоні Панамського каналу розміщувалась і Школа Америк - навчальний заклад, який підготував чимало розвідників для південноамериканських країн.

Підбиваючи підсумки, треба сказати, що Сполучені Штати не брали прямої участі в операції «Кондор». Але уряд и спецслужби були детально проінформовані про всі деталі розвідувального співробітництва в Південній Америці, в тому числі про тортури і страти. Сполучені Штати, з однієї сторони, розглядали подібні дії як необхідну частину глобальної «холодної війни», і «Кондор» був їм потрібен, щоб не допустити появи “другої Куби” в Америці, яка могла б представляти військову загрозу для США. З іншої сторони, уряд Штатів не схвалював такі методи ведення боротьби проти комунізму, однак був змушений заплющувати на них очі через свій намір досягнути політичної стабільності на американському континенті и бажання законсервувати існуючий порядок речей. Подібні дії США можна класифікувати як колаборацію.

Література

1. **Acta de Clausura** de la Primera Reunion InterAmericana de Intelligencia Nacional [Електронний ресурс] / The National Security Archive – 1975 – Режим доступу: <http://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB514/docs/Doc%2003%20-%20Acta%20document%20translation%20and%20original.pdf> (18.10.2017)
2. **ARA Monthly Report** [Електронний ресурс] / U.S. Department of State – 1977 – Режим доступу: foia.state.gov/searchapp/DOCUMENTS/Argentina/0000A02E.pdf (19.10.2017)
3. **McSherry, J.Patrice.** Operation Condor: Clandestine Inter-American System [Електронний ресурс] / J. Patrice McSherry // Social Justice – Winter 1999 – P. 144-174
4. **McSherry, J.Patrice.** Predatory States: Operation Condor and covert war in Latin America / J. Patrice McSherry – Rowman & Littlefield Publishers, 2005 - 285 p.
5. **Memorandum of Conversation** [Електронний ресурс] / The National Security Archive – 1976 – Режим доступу: <http://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB133/19760610%20Memorandum%20of%20Conversation%20clean.pdf> (18.10.2017)
6. **Possible International Implications Of Violent Deaths of Political** [Електронний ресурс] / The National Security Archive – 1976 – Режим доступу: <http://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB125/condor01.pdf> (17.10.2017)

Samofatov M. The USA and the organization of Operation Condor

The article is devoted to the organization of Operation Condor, the role of the United States and the implementation of this operation in life. The attention was paid to the international events of the 70's and 90's of the twentieth century. and the confrontation between the USSR and the United States.

Keywords: USA, USSR, international relations, Operation Condor, G. Kissinger.

Река Іванна

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, студентка 4 курсу
Науковий керівник: к. і. н., доцент Черних І. Д.*

Зародження поняття «тероризм»

У статті досліджено проблему пов'язану з зародженням поняття «тероризм». Розглянуто види тероризму, способи їх класифікації та трактування в різний період часу. Наведено приклади розуміння явища «тероризм» різними дослідниками та законодавствами країн. Досліджено явище «тероризм» на міжнародній правовій арені.

Ключові слова: терор, міжнародний тероризм, тероризм, міжнародне законодавство, види тероризму.

«Тероризм», «терористичний акт», «терористи» – з цими словами ми дедалі частіше зустрічаємось, і що найжахливіше ми звикли до них. Вже мало кого новина, наприклад, про вибух в метро здивує .

Тероризмом називають чумою 21 століття і недаремно, адже жертв країн все більше і більше як і самих терористів. І потрібно розуміти, що такий «метод боротьби» з'явився не вчора, не в минулому році і навіть не в ХХ столітті. Саме тому в даній роботі я хочу зрозуміти коли, як і при яких умов люди вирішили, що боротьба з несправедливістю, з ворогами або просто переслідування власних амбіційних планів буде більш дієвим, якщо при цьому будуть гинути невинні люди.

Тероризм як політичне явище сягає своїм корінням в глибоке минуле. Латинський термін «терор» означає «страх, жах». Він був введений в політичний лексикон Франції жирондистами і якобінцями, які об'єдналися для підготовки народного повстання і повалення «за допомогою залякування і приведення в жах» кабінету міністрів при королю Людовіку XVI [3 с. 104].

А от з трактування «тероризму» в сучасних умовах виникає багато проблем. Тому, на мою думку, терор існує, напевно, стільки скільки існує людство, а ось тероризм достатньо нове поняття.

В арсеналі заходів міжнародно-правового характеру, спрямованих на боротьбу з тероризмом на сучасному етапі, є певний комплекс актів, серед яких

Женевська конвенція 1937 року «Про попередження тероризму і покарання за нього» фактично визначає «терористичні акти» як «злочинні дії, спрямовані проти держави, або ті, що мають на меті тероризувати певних осіб, або групу осіб, або населення в цілому» [1].

Наприклад, Законодавство України це термін трактує так: тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [2].

Відомий американський історик та політолог Уолтер Лакер трактує його так: «Тероризм – це застосування або загроза застосування насильства, метод бою або стратегія для досягнення певних цілей. Тероризм прагне викликати стан страху в жертви, тобто є безжальним і не відповідає людським нормам... Публічність – це є суттєвий фактор в стратегії терористів».

Йонах Олександр, спеціаліст в області вивчення тероризму: «Тероризм – це застосування насильства проти випадкових цивільних об'єктів, щоб залякати або створити поширений страх з метою досягнення політичних цілей».

Варто зазначити оцінку цього терміну від Міністерства оборони США: «Тероризм відноситься до розрахункового використання незаконного насильства або загрози незаконного насильства для розповсюдження страху, призначений для залякування уряду або суспільства в досягненні цілей, які, як правило є політичними, релігійними чи ідеологічними»[4 с. 3].

Як ми можемо помітити вище зазначені терміни зводяться до одного – це метод досягнення цілей за рахунок фізичного знищення задля розповсюдження страху.

Але потрібно усвідомлювати, що тероризм з кінця 1960-х років перестав бути локальною проблемою з моменту викрадання в липні 1968 р. Народним фронтом звільнення Палестини ізраїльського громадянського літака - цю подію вважають початком міжнародного тероризму. Він має в собі дуже багато особливостей, головна з яких – ти не знаєш де і коли чекати удар. І саме тому світова спільнота запанікувала та і згодом почала на міжнародному рівні вирішувати цю проблему.

У 1977 р. прийнята Європейська Конвенція про боротьбу з тероризмом та Декларація Г. А. ООН 1994 р. про заходи для ліквідації міжнародного тероризму, де тероризм ніяк не трактується [3], [4]. В цьому і головна проблема цього терміну – немає єдиного міжнародного трактування. Головна ціль цих документів налагодити співробітництво по боротьбі. Але важко боротись з проблемою, якщо ті, хто її вирішує по-різному на неї дивляться. І тому, це одна з найважливіших проблем міжнародного права.

Також за думкою вищезгаданого Уолтера Лакера, існує старий і новий тероризм. Старий тероризм – це тероризм, який вражає тільки вибрані цілі. Новий тероризм – це тероризм, який має невибіркову основу та викликає максимальну кількість жертв [4 с. 11].